

Додаток 2
до Методичних рекомендацій
щодо проведення оцінки ризиків
вчинення повторного кримінального
правопорушення засудженими до
позбавлення волі
(пункт 3 розділу II)

Роз'яснення до форми проведення оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення

Розділ I. «Статистичні фактори. Історія правопорушень»

Історія правопорушень

У цьому блоці передбачається внесення інформації стосовно притягнення до кримінальної відповідальності, що відома на момент заповнення оцінки криміногенних факторів.

Індикатор	Примітки
1.1. Попередні притягнення до кримінальної відповідальності	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно притягнень до кримінальної відповідальності. Якщо є можливість, то зазначте у коментарях дати винесення вироків та вид правопорушення (у тому числі покарання у виді арешту). Зазначте, якщо провадження було закрито за nereабілітуючими особу обставинами (примирення та інше).</p> <p><i>У разі, якщо особа засуджена вперше, то обирається бал «0».</i></p>
1.2. Характеристика під час попереднього відбування покарання/ перебування під вартою/під час слідства	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно порушень, які було допущено нею під час відбування попередніх покарань. Якщо є можливість, то зазначте у коментарях які саме порушення були допущені.</p> <p><i>У разі, якщо особа засуджена вперше, або вона під час відбування попереднього покарання не допускав порушень, то обирається бал «0».</i></p>
1.3. Вік першого притягнення до кримінальної відповідальності	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно першого притягнення до кримінальної відповідальності. Оскільки, згідно з моделлю розвитку кримінальної поведінки, якщо проблемна поведінка спостерігається на ранньому етапі життя, то ризик прояву протиправної поведінки набагато більше ніж, якщо особа починає проявляти проблемну поведінку на більш пізньому етапі життя.</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа засуджена вперше або засудженому під час першого притягнення до кримінальної</i></p>

	<i>відповідальності було більше 26 років, то бал цього індикатору буде дорівнювати «0».</i>
1.4. Час, що минув з моменту закінчення відбування покарання за попереднім вироком або звільнення від кримінальної відповідальності, покарання чи його відбування	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно часу, який минув з моменту закінчення відбування покарання або після звільнення від кримінальної відповідальності.</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа засуджена вперше або після останнього звільнення від відбування покарання минуло більше 6 років, то бал цього індикатору буде дорівнювати «0».</i></p>
1.5. Час, який особа в сукупності провела в установах виконання покарань у виді позбавлення/ обмеження волі за попередніми вироками	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно часу, який особа провела у сукупності в місцях несвободи (загальний строк ізоляції від суспільства).</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа засуджена вперше або раніше була засуджена до покарань, не пов'язаних з позбавленням/ обмеженням волі, або була звільнена від відбування покарання з випробуванням, то бал цього індикатору буде дорівнювати «0».</i></p>
1.6. Форма вини за останнім вироком	<i>Зверніть увагу, якщо особа засуджена за кримінальне правопорушення, який вчинено з необережності, згідно зі ст.25 Кримінального кодексу України, то бал цього індикатору буде дорівнювати «0».</i>
1.7. Категорія кримінального правопорушення за останнім вироком	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи, стосовно категорії кримінального правопорушення, за який вона засуджена наразі.</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа вчинила злочин з необережності, то бал цього індикатору буде дорівнювати «0»</i></p>
1.8. Наявність обставин, які обтяжують покарання за чинним вироком	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи стосовно наявності обтяжуючих обставин у вироку, згідно зі ст. 67 Кримінального кодексу України (вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів; вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою; вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності; вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку; тяжкі наслідки, завдані злочином; вчинення злочину щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини; вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах; вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для</p>

	<p>винного перебувала у стані вагітності;вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного; вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;вчинення злочину з особливою жорстокістю;вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;вчинення злочину загальнонебезпечним способом; вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів).</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа засуджена за злочин, де будь-яка з зазначених обставин, як обтяжуюча покарання, передбачена як ознака злочину, за який особу засуджено, та ця ознака впливає на його кваліфікацію, або особу засуджено за злочин без обтяжуючих обставин, то бал цього індикатора буде дорівнювати «0».</i></p>
<p>1.9. Вік, в якому вчинено правопорушення за чинним вироком</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає віковій засудженої особи, коли він вчинив злочин за вироком, згідно з яким особа перебуває наразі в УВП.</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт також позначається, коли особа вчинила злочин вперше. Якщо злочин було вчинено після 35 років, то бал цього індикатора буде дорівнювати «0».</i></p>
<p>1.10. Відшкодування шкоди</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації стосовно відшкодування шкоди.</p> <p><i>Зверніть увагу, якщо засудженій особі не було призначено відшкодування шкоди, засуджена особа відшкодувала надану шкоду в повному обсязі або відшкодувала шкоду частково/не відшкодував у повному обсязі, або об'єктивно особа не мала можливість відшкодувати, то бал цього індикатора буде дорівнювати «0». Кількість балів у цьому блоці може змінюватися, наприклад, виконавчий лист щодо відшкодування шкоди надійшов до УВП після заповнення первинної оцінки ризиків.</i></p>
<p>1.11. Вік на момент проведення оцінки ризиків</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає віковій засудженої особи на момент проведення оцінки (первина, проміжні або кінцева).</p> <p><i>Зверніть увагу, що кількість балів у цьому пункті може змінюватися під час проведення проміжних та кінцевої оцінки. Якщо засудженій особі виповнилося більше 55 років (жінки) та 60 (чоловіки), то бал цього індикатора буде дорівнювати «0».</i></p>

Після заповнення цього розділу, у коментарях можете зазначити інформацію, яка не зазначена в індикаторах, але матиме вплив на роботу із засудженим.

Наприклад: злочин було вчинено групою осіб, а саме в співучасті із братом/чоловіком/дружиною; не міг(-ла) відшкодувати завдану шкоду, бо не мав(-ла) роботи/доходів, але намагався(-лася) її шукати – перебував(-ла) на обліку Центру зайнятості населення тощо.

Для підбиття підсумків оцінки статичних факторів, необхідно у таблиці зазначити обрані бали індикаторів та визначити суму отриманих балів, що буде визначати рівень статичних факторів ризику. Також цей рівень зазначається у Розділі III.

Розділ II «Динамічні фактори»

2.1. Житло

Індикатори цього блоку спрямовані на уточнення інформації щодо наявності та особливостей місця проживання засудженої особи.

Особи, які не мають місця проживання або змушені за негативними обставинами часто змінювати місце проживання, мають більш високий ризик вчинення повторного кримінального правопорушення. Також рівень ризику збільшується, якщо засуджена особа проживає/проживала з іншими особами, які вступали в конфлікт із законом.

Ризик учинення повторного кримінального правопорушення вище серед осіб, які мають проблеми з житлом та роботою одночасно. Повторні кримінальні правопорушення вчиняють частіше ті особи, які, наприклад, звільнилися з місць позбавлення волі, і одночасно не мають ні житла, ні роботи, ніж ті, хто після звільнення з місць позбавлення волі не мав лише житла або лише роботи.

Індикатор	Примітки
2.1.1. Наявність місця проживання	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації з наявністю місця проживання:</p> <p>4 – відсутнє будь-яке місце проживання і засуджена особа не вживає щодо цього жодних заходів</p> <p>3 – не має місця проживання, але вживає активні заходи щодо його отримання після звільнення</p> <p>2 – має тимчасове місце проживання</p> <p>0 – має місце проживання</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт може змінюватися під час проведення проміжних та кінцевої оцінок ризиків.</i></p> <p><i>Зазначте в коментарях, через які причини було втрачено місце проживання (через несвоєчасне оформлення документів, місце проживання зруйновано, постраждало в наслідок пожежі, будівля не прийнятна для проживання тощо). Під час перегляду оцінок зазначаються кроки</i></p>

	<p><i>засудженої особи, які вона робить по відновленню свого права на житло або за для отримання тимчасового/ постійного місця проживання. Якщо Ви зазначаєте, що особа або має тимчасове місце проживання, або має місце проживання, також вкажіть, на скільки це житло стабільне та безпечне.</i></p>
<p>2.1.2. Зміна місця проживання*</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації із зміною місця проживання:</p> <p>2 – засуджена особа змінювала місце проживання (більше 3 разів за два роки до прибуття в установу) з негативних причин</p> <p>1 – змінювала місце проживання з негативних причин (1-3 рази за два роки до прибуття в установу)</p> <p>0 – місце проживання не змінювала або змінювала з нейтральних причин</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час проведення перегляду оцінок (зазначена інформація переноситься у наступні оцінки) .</i></p> <p><i>Зазначте в коментарях, через які причини відбувалися зміни місця проживання: через несприятливі житлові умови, через високу плату за оренду житла, конфлікти з рідними/ співмешканцями, через порушення умов проживання тощо.</i></p>
<p>2.1.3. Проживання разом з особами, які вчиняли правопорушення</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженого:</p> <p>2 – засуджена особа проживала у постійному або тимчасовому місці проживання з особами, які раніше притягалися до відповідальності за правопорушення, відбувають покарання, альтернативні позбавленню волі, та планує повертатися туди ж</p> <p>1 – проживала з правопорушниками, але вживає активних заходів щодо зміни місця проживання та/або співмешканців</p> <p>0 – не проживала/не планує проживати разом з правопорушниками</p> <p><i>Зазначте в коментарях, з якими саме особами, які знаходилися / знаходяться в конфлікті з законом, проживала засуджена особа (члени родини/друзі/знайомі тощо) та як довго вона проживала із зазначеними особами. Під час перегляду оцінок, зазначаються кроки засудженої особи, які вона робить для зміни цієї ситуації, або, якщо засуджена, навпаки, нічого не планує та нічого не робить для зміни цієї ситуації.</i></p>

У підсумку зазначається сума балів за даним фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактора, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

Наприклад: Засуджена особа свариться або вчиняє бійки з рідними через житлове питання тощо

2.2. Освіта

Даний фактор розглядає, чи має освіту засуджена особа та яку; якщо вона не навчалася, то через які причини, а також – наслідки такої ситуації для особи.

Згідно з багатьма дослідженнями, існує зв'язок між кількостями судимостей та рівнем освіти у засуджених, тобто чим більшу кількість судимостей має засуджена особа, тим, як правило, нижчий рівень освіти вона має. Також, при роботі із засудженими треба враховувати, якими професійними навичками вони володіють та на якому рівні. А також, чи достатній рівень цих професійних навичок/ набутих навичок вже в УВП для подальшого працевлаштування після звільнення.

Індикатор	Примітки
2.2.1. Володіння базовими навичками (читання, письмо, здійснення простих арифметичних дій)	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 3 – відсутні будь-які з перелічених навичок, не навчається 2 – має деякі з перелічених навичок, низький рівень навичок, не навчається 1 – має деякі з перелічених навичок, низький рівень навичок, але особа почала/продовжує навчатися 0 – володіє переліченими навичками</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт може змінюватися під час проведення проміжних та кінцевої оцінок ризиків. Зазначте в коментарях, які з зазначених навичок відсутні та з якої причини (національні особливості, проблеми із розвитком тощо). Під час перегляду оцінок, зазначаються кроки засудженої особи, які вона робить для отримання зазначених навичок, або, якщо особа, навпаки, нічого не планує та нічого не робить для отримання базових навичок.</i></p>
2.2.2. Наявність середньої освіти	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – засуджена особа не має базової середньої освіти і не навчається, негативно ставиться до навчання 1 – не має базової середньої освіти, але почала/продовжує навчання, демонструє бажання отримати освіту 0 – має повну середню освіту або має базову середню освіту і продовжує навчання</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт може змінюватися під час проведення проміжних та кінцевої оцінок ризиків. Зазначте в коментарях, з якої причини відсутня середня</i></p>

	<i>освіта (соціальні/культурні/національні особливості, соціально-педагогічна занедбаність, затримка психічного розвитку (ЗПР) тощо). Під час перегляду оцінок, зазначаються кроки засудженої особи, які вона робить для зміни цієї ситуації, або, якщо ця особа, навпаки, нічого не планує та нічого не робить для отримання освіти/ професійних навичок.</i>
2.2.3. Володіння будь-якими професійними навичками або наявність кваліфікації	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – засуджена особа не володіє жодними професійними навичками або не має кваліфікації, негативно ставиться до здобуття таких навичок</p> <p>1 – не володіє жодними професійними навичками або не має кваліфікації, але почала/продовжує навчання, демонструє бажання отримати такі навички/кваліфікацію</p> <p>0 – має кваліфікацію / володіє професійними навичками (навіть якщо особа не мала постійної або тимчасової роботи)</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт може змінюватися під час проведення проміжних та кінцевої оцінок ризиків.</i></p> <p><i>Зазначте в коментарях, які та з якої причини професійні навички або кваліфікація відсутні. Під час перегляду оцінок, зазначаються кроки засудженої особи, які вона робить для зміни цієї ситуації, або, якщо засуджена, навпаки, нічого не планує та нічого не робить для отримання кваліфікації чи професійних навичок.</i></p>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактора, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.3. Робота

Цей фактор розглядає ставлення засудженої особи до праці та досвід працевлаштування. Відсутність роботи вважається суттєвим криміногенним фактором, оскільки не дозволяє законним шляхом забезпечити власні матеріальні потреби, та змушує шукати нелегальні шляхи отримання засобів для існування. Фактор відсутності освіти значно ускладнює можливість задоволення цієї потреби законним шляхом, а відсутність житла значно підсилює актуальність потреби та підвищує ризик вчинення повторного кримінального правопорушення.

Індикатор	Примітки
2.3.1. Працевлаштування до засудження*	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа не працювала до засудження</p> <p>2 – особа не працювала до засудження з об'єктивних обставин</p> <p>1 – особа мала нестабільну роботу, змінювала (більше 3</p>

	<p>разів за один рік) місце роботи з різних причин 0 – особа мала стабільну роботу (у тому числі працювала неофіційно, мала сезонну роботу)</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час переглядів оцінокризиків(зазначена інформація переноситься у подальші форми проведення оцінки ризиків).</i></p> <p><i>У коментарях треба зазначити, з якої причини засуджений не працював до засудження (не шукав роботу через особисті причини; не міг отримати роботу через стан здоров'я або має незатребувану спеціальність, а отримати іншу не було змоги, тощо).</i></p>
<p>2.3.2. Володіння достатніми професійними навичками для отримання роботи після звільнення</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – відсутні достатні навички для отримання роботи 1 – має певні навички 0 – володіє достатніми навичками</p> <p><i>Зазначте в коментарях, які професійні навички має засуджена особа для отримання роботи в регіоні проживання після звільнення. Якщо особа не мала жодного досвіду працевлаштування (перебувала тривалий час в місцях несвободи, була багато разів засуджена до позбавлення волі або потратила у УВП, будучи неповнолітньою особою), в коментарях також необхідно зазначити кроки засудженої особи, які вона робить, щоб отримати зазначені навички. Також зазначте, чи має особа навички пошуку роботи та збереження роботи після працевлаштування.</i></p> <p><i>Зверніть увагу, якщо особа має статус, що передбачає державні виплати без працевлаштування (соціальні виплати, пенсійне забезпечення тощо), або особа має офіційне джерело стабільних доходів без працевлаштування (вклади в банку, депозитні виплати тощо), а також має інвалідність/ обмежені фізичні можливості, що не дають змоги працювати, в тому числі, за словами засудженої особи, але документально не підтверджено – підсумок за цим фактором – 0 балів.</i></p>
<p>2.3.3. Ставлення до праці</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – не має бажання працювати; ставлення до роботи негативне 1 – стверджує, що має бажання працювати, але за поведінкою особи чи з інших джерел інформації зрозуміло, що це не відповідає дійсності 0 – працює в установі виконання покарань або висловлює готовність працювати, проте в УВП відсутні такі можливості</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як засуджена особа ставиться до</i></p>

	<i>праці. Якщо особа не хоче працювати, вкажіть причину такого небажання (за можливості).</i>
--	---

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.4. Матеріальний становище

Цей фактор розглядає, наскільки особа вміє раціонально використовувати свої кошти, якою мірою залежна від сторонніх осіб, оскільки великий відсоток злочинів серед повнолітніх безпосередньо залежить від їх матеріального стану.

За відсутності роботи в поєднанні з проблемою відсутності місця проживання, цей відсоток значно збільшується.

Індикатор	Примітки
2.4.1. Матеріальна залежність від своєї сім'ї або друзів	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа повністю матеріально залежала від своєї сім'ї або друзів, соціального забезпечення дітей або найближчих родичів</p> <p>2 – особа певною мірою матеріально залежала від своєї сім'ї або друзів, соціального забезпечення дітей або найближчих родичів (пенсії, інші виплати)</p> <p>0 – особа не залежала матеріально від своєї сім'ї або друзів, соціального забезпечення</p> <p><i>Зазначте в коментарях, з якої причини засуджена особа повністю або частково залежала від інших осіб або соціального забезпечення. Чи були якісь кроки щодо зміни цієї ситуації.</i></p>
2.4.2. Вміння раціонально використовувати кошти на корисні цілі	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – не вміє раціонально використовувати кошти</p> <p>1 – в більшості випадків раціонально використовує кошти</p> <p>0 – вміє раціонально використовувати кошти</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію стосовно нераціонального використання коштів, наприклад: засуджена особа витратила отримані кошти на</i></p>

	<i>ситуативні покупки, хоча об'єктивно мала незадоволені базові потреби тощо.</i>
2.4.3. Гра в настільні чи інші ігри	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – грає в настільні чи інші ігри, з метою отримання матеріальної чи іншої вигоди</p> <p>0 – відсутній інтерес до настільних чи інших ігор, з метою отримання матеріальної чи іншої вигоди</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію, якщо особа грала/ грає в азартні ігри та з якою метою (отримати фінансову вигоду для задоволення потреб або задля отримання алкоголю/ ПАР тощо).</i></p>
2.4.4. Наявність боргів за утримання житла	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – має борги за утримання житла, які наразі не в змозі погасити (включаючи борги в установі)</p> <p>1 – має борги за утримання житла, але сплачує їх</p> <p>0 – відсутні борги за утримання житла</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію стосовно наявності боргів за утримання житла. Така ситуація може змінюватися під час перебування в УВП (в квартирі/домі наразі ніхто не проживає та накопичуються борги за комунальні послуги тощо).</i></p>
2.4.5. Наявність заборгованості за запозиченими коштами та/або кредитами	<p>Зазначте бал який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – має заборгованість за запозиченими коштами та/або кредитами</p> <p>2 – має заборгованості, але сплачує їх</p> <p>0 – відсутня заборгованість за запозиченими коштами та / або кредитами</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію стосовно наявності невиплачених кредитних зобов'язань або грошових боргів, які особа могла отримати як до ув'язнення так і під час перебування в установі.</i></p>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.5. Мислення, емоції та поведінка

Цей фактор розглядає індикатори, які вказують на вміння засудженої особи контролювати своє мислення, справлятися з емоціями, не створювати конфліктні ситуації та успішно долати ті, що виникають у повсякденному житті.

Дослідження вказують на тісний взаємозв'язок між невмінням контролювати емоції, імпульсивною, агресивною поведінкою і деякими видами правопорушень, спостерігається наявність сталого зв'язку між імпульсивністю засудженої особи та вчиненням нею повторного кримінального правопорушення протягом одного року.

Нездатність справлятися зі стресом, депресії, інші проблеми психічного здоров'я мають відносний зв'язок з ризиком повторності. Це не означає, що більшість людей, які страждають надмірною тривожністю, депресією або мають інші проблеми з психічним здоров'ям, ймовірно вчинять правопорушення, але ці проблеми можуть стати факторами, що вказують на ризик повторності правопорушень для конкретних осіб або певних груп.

Окрім того, труднощі у контролі над мисленням, емоціями та поведінкою часто є основою виникнення проблем в інших сферах життя засудженої особи, наприклад, можуть бути пов'язані з неможливістю отримання роботи, пошуку житла, наявністю конфліктних стосунків з найближчим оточенням.

Наявність індикатору/індикаторів вказаного фактору суттєво впливає на подальшу роботу із засудженою особою (наприклад, може бути надано рекомендації щодо залучення засудженої особи до індивідуальних занять, а не до роботи в групі тощо).

Звертаємо Вашу увагу, що необхідно обов'язково відмітити та враховувати в роботі інформацію, якщо засуджена особа лікувалася/лікується від психічних розладів; хвора на будь-яке хронічне або невиліковне захворювання, що не дає змоги вести звичний спосіб життя (за словами засудженої особи); мала досвід участі або перебування у зоні проведення бойових дій (наприклад, АТО, ООС); мала/має намір вчинити суїцид; була жертвою насильства або брала участь у інших психотравмуючих подіях.

<p>2.5.1. Легко дратується, емоції впливають на здатність діяти конструктивно</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях причини/ситуації, які частіше призводять до дратівливості особи, як саме вона реагує на ці ситуації (відкрито проявляє агресію чи, навпаки, мовчки робить перший-ліпший вчинок). Як часто особа потрапляє в такі ситуації.</i></p>
<p>2.5.2. Проявляє ворожість до окремих осіб або груп осіб</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, стосовно якої категорії осіб або групи осіб засуджена особа проявляє ворожість, які саме прояви ворожості (вербальна або фізична агресія).</i></p>

<p>2.5.3. Вчиняє дії, пов'язані з погрозами або насильством</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – так, постійно</p> <p>2 – так, періодично (у залежності від ситуації)</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, які саме дії вчиняє засуджена особа, а також вкажіть її ставлення до таких ситуацій. Також в коментарях необхідно вказати, чи усвідомлює особа проблему, чи особа почала проходити/проходить корекційні програми/заходи, які зміни її поведінки чи в мисленні вже відбуваються.</i></p>
<p>2.5.4. Висловлює свою точку зору, переважно, проявляючи агресію</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як саме особа висловлює свою точку зору, як реагує на точку зору інших, яка відрізняється від її (проявляє агресію, намагається нав'язати свою точку зору, приймає іншу чи намагається конструктивно вирішити питання).</i></p>
<p>2.5.5. Втрачає контроль над емоціями та поведінкою у випадках, коли не вдається отримати бажане (або якщо з ним/нею не погоджуються)</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію про ознаки, які вказують на втрату особою контролю над емоціями, а також про прояви такої поведінки та про те, яким чином вона реагує на зауваження сторонніх осіб (співробітників установи, інших засуджених).</i></p>
<p>2.5.6. Особа нездатна мислити чітко та раціонально</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях інформацію, яка б вказувала на нераціональне мислення (відсутність навичок планування, незрозуміння наслідків своїх вчинків тощо). Зверніть увагу, що нездатність мислити чітко та раціонально не стосується ситуацій стану сп'яніння, викликаного ПАР. У разі, якщо особа нездатна мислити чітко та раціонально з причини вад розвитку, інтелекту чи психічних захворювань, також вкажіть це.</i></p>

<p>2.5.7. Низький рівень розвитку комунікативних навичок у особи (замкнена, не вміє підтримувати розмову, не здатна конструктивно вести суперечку)</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – так 0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, що саме мається на увазі та наслідки, якщо вони наявні. Наприклад: засуджена особа не вміє домовлятися з іншими конструктивним шляхом, вирішувати суперечки, а застосовує агресію, не йде на контакт із співробітниками установи.</i></p>
<p>2.5.8. Не робить висновків зі своїх минулих помилок, повторює помилки</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – у більшості випадків 1 – іноді 0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи наявні ситуації, коли особа, роблячи вчинки, не усвідомлює негативні наслідки цих вчинків або не може передбачити наслідки своїх вчинків.</i></p>
<p>2.5.9. Стикаючись з проблемою, вчиняє перше-ліпше, що спадає на думку</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – у більшості випадків 1 – іноді 0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи наявні ситуації, коли особа, потрапляючи в конфліктну ситуацію, стикаючись з будь-якою життєвою проблемою, складнощами, не може контролювати свої дії та вчиняє найперше, що приходить на думку (може потім жалкувати про скоєне).</i></p>
<p>2.5.10. Стикаючись з проблемою, особа нездатна знайти шляхи її вирішення або легко здається і відступає перед труднощами</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – у більшості випадків 1 – іноді 0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як саме поводить себе особа, стикаючись з проблемними ситуаціями, який спосіб вирішення конфліктних ситуацій обирає.</i></p>
<p>2.5.11. Не може передбачити наслідки своїх дій</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – у більшості випадків 1 – іноді 0 – ні</p>

	<i>Зазначте в коментарях, чи є в особи достатнє розуміння, що кожна дія має наслідки та які, яким чином ці наслідки впливають на неї та її оточуючих.</i>
2.5.12. Для особи характерна поведінка, неадекватна до ситуації (часта зміна настрою, неадекватне сприйняття своїх вчинків та вчинків інших осіб)	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – бувають прояви неадекватної до ситуації поведінки</p> <p>0 – відсутні явні прояви неадекватної поведінки</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо для особи характерна поведінка, неадекватна до ситуації (часта зміна настрою, неадекватне сприйняття своїх вчинків та вчинків інших осіб), то в чому саме вона виявляється, як, переважно, поводить ся особа та у яких саме ситуаціях (якщо окремі ситуації можна виділити), як часто трапляються такі випадки, яким чином вони впливають на особу та на її спілкування з оточуючими.</i></p>
2.5.13. Для особи характерний стан нервового збудження	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – переважає стан нервового збудження</p> <p>0 – відсутні явні ознаки нервового збудження</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо для особи характерний стан нервового збудження, то в чому саме виявляється такий стан, якими є його основні ознаки та тривалість.</i></p>
2.5.14. Для особи характерний стан безпідставного пригнічення (страх, невпевненість)	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – переважає стан безпідставного пригнічення</p> <p>0 – відсутні ознаки пригнічення</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо для особи характерний стан безпідставного пригнічення (страх, невпевненість), то в чому саме виявляється такий стан, якими є його основні ознаки та тривалість.</i></p>
2.5.15. Самооцінка особи	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>1 – самооцінка завищена або занижена</p> <p>0 – самооцінка адекватна</p> <p><i>Зазначте в коментарях (індикатор стосується непоодиноких випадків), якщо особа має занижку самооцінку і має місце соціальна ізоляція засудженої особи (фактор «Стосунки у суспільстві»), вона впевнена у тому, що її ніхто не розуміє та не поважає, або, навпаки, особа має завищену самооцінку – переоцінює свої здібності, може здаватися занадто самовпевненою чи має надмірне почуття власної</i></p>

	<p><i>важливості, вважає, що вона краще за інших, постійно хвалиться, вважає, що тільки її думка правильна і це не обговорюється.</i></p> <p><i>Може бути наявний факт нестабільної самооцінки – періоди самолюбівання змінюються періодами самоприниження.</i></p>
--	---

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб (*необхідно враховувати, що дана сфера життя найчастіше пов'язана з ймовірністю вчинення насильницьких дій*).

2.6. Вживання алкоголю

Цей фактор розглядає ставлення засудженої особи до вживання алкоголю, вмотивованість / невмотивованість до припинення вживання, вплив вживання на її життя, а також на ймовірність скоєння протиправних дій під впливом алкоголю або задля отримання коштів на алкоголь.

<p>2.6.1. Вживання алкоголю*</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа зловживала алкоголем</p> <p>2 – особа регулярно вживала алкоголь до засудження</p> <p>1 – мали місце поодинокі випадки вживання алкоголю до засудження</p> <p>0 – особа не вживала алкоголь до засудження</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час проведення перегляду оцінок ризиків (зазначена інформація переноситься у наступні форми проведення оцінки ризиків). Зазначте в коментарях, якщо засуджена особа мала досвід вживання алкоголю, то як довго та з якою періодичністю це відбувалося. Якщо відомо, вкажіть причини вживання.</i></p>
<p>2.6.2. Наявність помітного шкідливого впливу алкоголю на спосіб життя</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – алкоголь грає значну роль у житті та справляв/-є помітний шкідливий вплив на особу, але вона не усвідомлює цього</p> <p>1 – алкоголь грає значну роль у житті та справляв/-є помітний шкідливий вплив на особу, але вона усвідомлює негативні наслідки</p>

	<p>0 – відсутній (або незначний) вплив алкоголю на спосіб життя</p> <p><i>Зазначте в коментарях, який саме вплив на засуджену особу справляє вживання алкоголю (наприклад: не може контролювати свою поведінку або під впливом алкоголю стає агресивною тощо); які наслідки вживання алкоголю наявні (проблеми зі здоров'ям, проблеми в стосунках з рідними/оточенням тощо).</i></p>
<p>2.6.3. Поведінка під впливом алкоголю</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – особа стає агресивною, може становити небезпеку для оточуючих під впливом алкоголю</p> <p>0 – за словами засудженої особи, відсутні ознаки щодо зв'язку вживання алкоголю з підвищенням агресивності</p> <p><i>Зазначте в коментарях, які прояви поведінки особи відзначаються під впливом алкоголю (прояви фізичної або вербальної агресії до оточуючих або стан пригнічення тощо).</i></p>
<p>2.6.4. Особа притягувалася до дисциплінарної відповідальності під час відбування покарання (виготовлення/ зберігання або вживання алкоголю)</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа має більше 3 дисциплінарних стягнень протягом відбування покарання в установі</p> <p>2 – має 2-3 дисциплінарних стягнення протягом відбування покарання в установі</p> <p>1 – має 1 дисциплінарне стягнення протягом відбування покарання в установі</p> <p>0 – не має дисциплінарних стягнень</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи були у засудженої особи притягнення до дисциплінарних стягнень через вживання алкоголю, як часто (1 стягнення протягом року, 3 стягнення протягом півроку тощо).</i></p>
<p>2.6.5. Особа здатна вчинити неправомірні дії з метою дістати гроші на алкоголь або сам алкоголь</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>1 – ймовірно</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи має особа досвід вчинення правопорушень для отримання коштів на алкоголь (наприклад: вчинив крадіжку, викрадене продав – гроші витратив на алкоголь). Можливо, з бесіди із засудженою особою, можна зробити висновок, що вчинення</i></p>

	<i>неправомірних дій були ймовірно за для отримання алкоголю, або грошей для нього (наприклад: після продажу викраденого, гроші було витрачено на їжу, але відомо, що засуджений має залежність від вживання алкоголю, тобто ймовірно, що гроші було витрачено не тільки на їжу, але й на алкоголь).</i>
2.6.6. Вчиняє неправомірні дії, перебуваючи у нетверезому стані	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – так 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, чи має особа досвід вчинення правопорушень під впливом алкоголю (наприклад: керування автомобілем або вчинення бійки в стані алкогольного сп'яніння тощо).</i>
2.6.7. Вмотивованість до зменшення вживання алкогольних напоїв	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 3 – особа невмотивована припинити вживання 2 – має нестійку мотивацію до припинення вживання, що змінюється залежно від оточуючих 1 – особа вмотивована до припинення вживання та невживання на свободі, проходить відповідні програми 0 – не вживає <i>Зазначте в коментарях (за наявності проблем із вживанням алкоголю), яким саме чином засуджена особа вмотивована до припинення вживання алкоголю (має бажання та проходить програми щодо подолання залежності або особа говорить про те, що готова припинити вживання алкоголю, але водночас не вчиняє жодних дій в цьому напрямі).</i>

У підсумку зазначається сума балів за даним фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.7. Вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (далі – ПАР)

Цей фактор розглядає ставлення засудженої особи до вживання ПАР, вмотивованість/невмотивованість до припинення вживання, вплив ПАР на її життя, а також –

на ймовірність скоєння протиправних дій під впливом ПАР або задля отримання коштів для вживання ПАР. Обов'язково необхідно зазначити, якщо особа перебуває у програмі замісної підтримувальної терапії.

<p>2.7.1. Вживання ПАР, заборонених до вжитку*</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – особа регулярно вживала ПАР до засудження</p> <p>1 – мали місце поодинокі випадки вживання ПАР до засудження</p> <p>0 балів – не вживала</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час проведення перегляду оцінок (зазначена інформація переноситься у подальші оцінки ризиків).</i></p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо засуджена особа мала досвід вживання ПАР, то які саме ПАР вживалися, як довго, з якою періодичністю. Якщо відомо, вкажіть причини вживання.</i></p>
<p>2.7.2. Наявність помітного шкідливого впливу ПАР на спосіб життя</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – ПАР грає значну роль у житті та справляв/-є помітний шкідливий вплив на особу, але вона не усвідомлює цього</p> <p>1 – ПАР грає значну роль у житті та справляв/-є помітний шкідливий вплив на особу, але вона усвідомлює негативні наслідки</p> <p>0 – відсутній (або незначний) вплив ПАР на спосіб життя.</p> <p><i>Зазначте в коментарях, який саме вплив справляло/-є вживання ПАР на життя, здоров'я засудженої особи (наприклад: у наслідок тривалого вживання ін'єкційних ПАР засуджена особа має серйозні проблеми із здоров'ям тощо).</i></p>
<p>2.7.3. Поведінка під впливом ПАР</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – особа стає агресивною, може становити небезпеку для оточуючих під впливом ПАР</p> <p>0 – за словами засудженої особи, відсутні ознаки щодо зв'язку вживання ПАР з підвищенням агресивності.</p> <p><i>Зазначте в коментарях (зі слів засудженої особи або з інших джерел), які прояви поведінки особи під впливом ПАР можуть бути наявні (прояви фізичної або вербальної агресії до оточуючих).</i></p>

<p>2.7.4. Особа притягувався до дисциплінарної відповідальності під час відбування покарання (виготовлення/зберігання або вживання ПАР)</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – має 4 і більше дисциплінарних стягнень протягом відбування покарання в установі</p> <p>2 – має 2-3 дисциплінарних стягнення протягом відбування покарання в установі</p> <p>1 – має 1 дисциплінарне стягнення протягом відбування покарання в установі</p> <p>0 – не має дисциплінарних стягнень</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи були у засудженої особи притягнення до дисциплінарних стягнень через виготовлення/зберігання або вживання ПАР, як часто (1 стягнення протягом року, 3 стягнення протягом півроку тощо).</i></p>
<p>2.7.5. Особа здатна вчинити неправомірні дії з метою дістати гроші на ПАР</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>1 – ймовірно</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи має особа досвід вчинення правопорушень задля отримання коштів на ПАР (наприклад: вчинив крадіжку, викрадене продав – гроші витратив на наркотики, або у вирокі йдеться про те, що особа викрала лікарські препарати, які потім, ймовірно, було використано для виготовлення наркотику тощо)</i></p>
<p>2.7.6. Вчиняє неправомірні дії, перебуваючи під впливом ПАР</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи має особа досвід вчинення правопорушень під впливом ПАР (наприклад: керування автомобілем або вчинення бійки в стані наркотичного сп'яніння тощо).</i></p>
<p>2.7.7. Вмотивованість до зменшення вживання ПАР</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа невмотивована припиняти вживання</p> <p>2 – має нестійку мотивацію до припинення вживання, що змінюється залежно від оточуючих</p> <p>1 – особа вмотивована до припинення вживання та невживання на свободі, проходить відповідні програми</p>

	<p>0 – не вживає</p> <p><i>Зазначте в коментарях (за наявності проблем із вживанням ПАР), яким саме чином засуджена особа проявляє вмотивованість до припинення вживання (має бажання та проходить програми щодо подолання залежності або вона говорить про те, що готова припинити вживання, але водночас не вчиняє жодних дій в цьому напрямі).</i></p>
--	---

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.8. Стосунки у суспільстві

Даний фактор розглядає особливості кола друзів, знайомих, з якими підтримує зв'язок засуджена особа та їхній вплив на неї.

<p>2.8.1. До засудження особа підтримувала кримінальні зв'язки або зв'язки з особами з антисоціальною поведінкою*</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час проведення перегляду оцінок (зазначена інформація переноситься у подальші форми проведення оцінки ризиків).</i></p>
<p>2.8.2. Правопорушення вчинене у співучасті*</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зверніть увагу, що цей пункт не змінюється під час проведення перегляду оцінок (зазначена інформація переноситься у подальші форми проведення оцінки ризиків).</i></p> <p><i>Зазначте в коментарях, хто був співучасником злочину (знайомий/друг, брат/сестра або дружина/чоловік тощо), хто був ініціатором злочину, яке покарання отримав співучасник злочину.</i></p>

<p>2.8.3. Має намір підтримувати кримінальні зв'язки після звільнення</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, з якої причини особа має намір підтримувати кримінальні зв'язки, чи вчиняла засуджена особа якісь дії щоб змінити ситуацію.</i></p>
<p>2.8.4. Близькі друзі/коло спілкування підтримують прокримінальні настанови та спосіб життя</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – друзі та коло спілкування підтримують прокримінальні настанови та спосіб життя</p> <p>1 – дехто у колі спілкування підтримує прокримінальні настанови та спосіб життя</p> <p>0 – не має друзів та кола спілкування, в якому підтримують прокримінальні настанови та спосіб життя</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи підтримує засуджена особа прокримінальні настанови та спосіб життя свого кола спілкування. До кола спілкування відносяться друзі, знайомі засудженої особи з якими вона підтримує зв'язок перебуваючи в установі, а також і засуджені особи, з яким особа підтримує зв'язки наразі.</i></p>
<p>2.8.5. Легко піддається впливу прокримінального та/або антисоціального оточення</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи мають вплив на засуджену особу близькі друзі/коло спілкування (у т.ч. інші засуджені особи в УВП) або рідні, які підтримують прокримінальні настанови та спосіб життя.</i></p>
<p>2.8.6. Наявність соціальної ізоляції</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – немає друзів, соціальних контактів (у т.ч. з іншими засудженими)</p> <p>1 – немає друзів, соціальних контактів (у т.ч. з іншими засудженими), проте особа намагається їх відновити/створити</p> <p>0 – є друзі, соціальні контакти (у т.ч. з іншими засудженими)</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо соціальна ізоляція характерна для особи засудженого, які, на вашу думку, причини такої ситуації.</i></p>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.9. Стосунки з рідними та близькими (родиною)

Цей фактор розглядає особливості стосунків з рідними та близькими, їх наявність та вплив на засуджену особу. Обов'язково зазначте, якщо особа мала досвід важкого дитинства (нестаток їжі, речей або уваги з боку батьків/осіб, які їх заміняли, не мала батьків/осіб які їх заміняли, потерпала від насильства у сім'ї, має досвід жебрацтва тощо).

<p>2.9.1. Наявність/ відсутність соціальних зв'язків з рідними та близькими (родиною) на даному етапі життя</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – відсутні будь-які рідні та близькі особи</p> <p>2 – соціальні зв'язки з родиною відсутні (зв'язки не підтримуються)</p> <p>1 – підтримуються деякою мірою</p> <p>0 – соціальні зв'язки підтримуються</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як саме описує свої стосунки з рідними та близькими (родиною) засуджена особа, з якої причини не може налагодити стосунки з рідними, чи вчиняла/вчиняє якісь дії, щоб змінити цю ситуацію. Або, навпаки, особа підтримує/почала підтримувати соціальні зв'язки із рідними та близькими (листується, телефонує до рідних та близьких, вони приїжджають на побачення тощо).</i></p>
<p>2.9.2. Ставлення до наявності/відсутності соціальних зв'язків з рідними та близькими</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженого:</p> <p>2 – виявляє байдужість та не бажає підтримувати зв'язки</p> <p>1 – має бажання відновити соціальних зв'язків з рідними та близькими або має бажання, проте рідні та близькі не хочуть відновлювати стосунки</p> <p>0 – особа небайдужа/ робить активні дії щодо відновлення стосунків або відновила стосунки з рідними та близькими / відсутні будь-які рідні та близькі особи</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як давно були втрачені соціальні зв'язки, з якої причини, і чому засуджена особа не хоче підтримувати соціальні зв'язки із рідними та близькими; чи вчиняє якісь дії для відновлення відносин і якщо так, то</i></p>

	<i>які саме.</i>
2.9.3. Характеристика соціальних зв'язків з рідними та близькими (батьки/особи, які їх заміняють, брати/сестри тощо) на засуджену особу	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – зв'язки з рідними та близькими мають негативний характер та вплив на засуджену особу</p> <p>1 – нестабільні зв'язки з рідними та близькими, але мають, переважно, позитивний характер</p> <p>0 – стабільні зв'язки з рідними та близькими, які позитивно впливають на засуджену особу / відсутні будь-які рідні та близькі особи</p> <p><i>Зазначте в коментарях характер відносин із рідними та близькими, у який спосіб ці стосунки підтримуються (можна зазначити частоту побачень, на які приїжджають рідні та близькі) тощо.</i></p>
2.9.4. Стосунки з особою, яку було обрано для спільного проживання (зареєстрований або цивільний шлюб)	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – стосунки з партнером/партнеркою не складаються, мають негативний характер</p> <p>1 – стосунки з партнером/партнеркою мають нестійкий характер, переважає незадоволеність шлюбом</p> <p>0 – має позитивні стосунки, переважає задоволеність шлюбом / не має партнера/партнерки</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи має чоловіка/ дружину або партнера/ партнерку для спільного проживання після звільнення, а також характер цих відносин (стабільні, надійні або нестабільні, конфліктні тощо). Вкажіть причини, через які не складаються стосунки із партнеркою/партнером, якщо така ситуація наявна, та які дії засуджена особа вчиняє/вчиняє для їх покращення.</i></p>
2.9.5. Нехтування виконанням батьківських обов'язків, байдуже ставлення до них	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – так, засуджена особа нехтує виконанням батьківських обов'язків</p> <p>2 – так, деякою мірою</p> <p>0 – ні / не має дітей</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи має засуджена особа дитину/дітей, яким чином підтримує зв'язок із дитиною/дітьми, чи мала/має заборгованість по виплатах аліментів на її/їх утримання. Також зазначте інформацію, якщо особа була позбавлена батьківських прав, та з якої причини.</i></p>

2.9.6. Засуджена особа застосовувала насильство щодо партнера/партнерки, своїх дітей, батьків/осіб, які їх заміняють або інших членів сім'ї	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 3 – так (постійно або періодично) 0 – ні <i>Зверніть увагу, що даний індикатор пов'язаний із ризиком життю та здоров'ю. Обов'язково зазначте в коментарях інформацію щодо вчинення насильницьких дій стосовно партнера/партнерки, своїх дітей, батьків/осіб, які їх заміняють або інших членів сім'ї та, за можливості, як часто таке траплялося та з якої причини.</i>
2.9.7. Засуджена особа зазнавала насильства з боку свого партнера/партнерки або інших членів сім'ї	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженого: 2 – так (постійно або періодично) 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, хто вчиняв насильницькі дії стосовно засудженої особи, як часто, з якої причини та які наслідки це мало.</i>
2.9.8. Серед членів сім'ї є особи, які ведуть прокримінальний або антисоціальний спосіб життя	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – так 0 – ні/ відсутні будь-які рідні та близькі особи <i>Зазначте в коментарях ступінь спорідненості зазначених осіб, особливо якщо мається факт вчинення злочину в співучасті.</i>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.10. Ставлення до правопорушення

Цей фактор розглядає ставлення засудженої особи до протиправної поведінки в цілому, а також до злочину, за який особу засуджено наразі. Якщо є інформація про ставлення до злочинів, скоєних у минулому – ці відомості також зазначаються.

2.10.1. Не бере відповідальності за вчинені дії на себе	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – так 1 – деякою мірою (так, але були причини)
--	---

	<p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи бере засуджена особа на себе відповідальність за скоєний(-ні) злочин/-и, чи усвідомлює свою роль в цьому, які причини скоєного злочину/злочинів вона зазначає.</i></p>
2.10.2. Звинувачує інших осіб	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>1 – деякою мірою</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо особа виправдовує себе, перекладаючи відповідальність на інших осіб або зазначає, що у вчиненні злочину винні інші особи, які його/її спровокували тощо.</i></p>
2.10.3. Виправдовується, стверджує, що не було іншого виходу (стан сп'яніння, необхідні гроші на наркотики чи алкоголь тощо)	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, якщо засуджений виправдовує скоєння злочину ситуацією, яка склалася (був в нетверезому стані, необхідні гроші на ліки, на наркотики чи алкоголь тощо).</i></p>
2.10.4. Особа шкодує, що була викрита правоохоронними органами	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, як саме пояснює засуджений цю ситуацію.</i></p>
2.10.5. Не усвідомлює наслідки вчиненого правопорушення для потерпілої особи, заперечує серйозність або мінімізує наслідки своїх дій	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – так</p> <p>1 – деякою мірою</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи вбачає особа наслідки вчинення правопорушень, які саме наслідки своїх протиправних дій вбачає особа як для неї, так і для потерпілих та оточуючих.</i></p>

2.10.6. Особа вважає, що з нею вчинили несправедливо	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 1 – так 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, на що саме вказує особа (засудження до позбавлення волі як несправедливе покарання за таке правопорушення, занадто великий термін засудження тощо).</i>
2.10.7.Виправдовує правопорушення ненавистю до суспільства або окремих осіб (груп осіб)	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – так 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, стосовно кого проявляє ненависть засуджена особа та з яких причин (за релігійними, національними чи гендерними ознаками тощо).</i>
2.10.8. Негативно ставиться до працівників органів та установ виконання покарань	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 1 – так 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, яким чином засуджена особа проявляє своє негативне ставлення до працівників органів та УВП (невиконання законних вимог, прояви фізичної або вербальної агресії стосовно працівників тощо).</i>
2.10.9. Вважає, що деякі типи антисоціальної поведінки прийнятні (або стосовно деяких груп)	Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи: 2 – так 0 – ні <i>Зазначте в коментарях, які типи антисоціальної поведінки прийнятні для засудженої особи та стосовно кого/групи осіб (не вбачає проблеми в вживанні ПАР або вирішення конфлікту лише із застосуванням фізичної агресії тощо).</i>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.11. Характеристика під час оцінюваного періоду відбування покарання

Цей фактор розкриває окремі характеристики поведінки засудженої особи під час відбування покарання за оцінюваний період, що пов'язано із її відношенням стосовно дотримання правил та законних вимог.

<p>2.11.1. За оцінюваний період відбування покарання зафіксовані спроби втечі /особа перебуває на обліку як схильна до втечі</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>5 – так</p> <p>0 – ні</p> <p><i>Зазначте в коментарях причину спроби втечі, з ким засуджена особа намагалася скоїти втечу, з якої причини, як часто відбуваються такі ситуації.</i></p>
<p>2.11.2. Особа вчинила порушення встановленого порядку відбування покарання за оцінюваний період</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – за останні півроку особа вчинила злісне порушення або 3 чи більше порушень встановленого порядку відбування покарання</p> <p>2 – вчинила 1-2 порушення за останні півроку (за винятком злісного)</p> <p>0 – не вчиняла порушень протягом останніх півроку</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи допускала засуджена особа порушення встановленого порядку відбування покарання, якщо «так», то які саме, як часто скоює, чи робить з цього висновки для себе.</i></p>
<p>2.11.3. Застосування стягнень за оцінюваний період</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа поміщувалася в ПКТ (ОК), ДПК; більше 3 разів поміщувалася в ДІЗО протягом відбування покарання в установі</p> <p>2 – 1-3 рази поміщувалася в ДІЗО або карцер протягом відбування покарання в установі</p> <p>1 – отримувала попередження/догану/сувору догану протягом відбування покарання в установі</p> <p>0 – не було застосовано стягнень</p> <p><i>Зазначте в коментарях, чи застосовувалися стягнення до засудженої особи, якщо «так», то які саме, як часто накладаються, чи робить з цього висновки для себе.</i></p>
<p>2.11.4. Застосування інших заходів дисциплінарного характеру за оцінюваний період</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа переводилася з дільниці соціальної реабілітації до іншої дільниці або переводилася до установи виконання покарань з вищим рівнем безпеки</p> <p>0 – не було застосовано інших заходів дисциплінарного</p>

	<p>покарання</p> <p><i>Зазначте в коментарі, з якої причини засуджену особу переводили з дільниці соціальної реабілітації до іншої дільниці або переводився до установи виконання покарань з вищим рівнем безпеки.</i></p>
--	--

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів. Обов'язково зазначається стадія зміни поведінки засудженої особи щодо цього фактору, окрім випадку, коли рівень криміногенної потреби дорівнює «0».

Слід також зазначити, чи наявний зв'язок цієї сфери життя засудженої особи з ймовірністю вчинення нею насильницьких дій стосовно інших осіб.

2.12. Готовність до змін

Цей фактор розглядає рівень та особливості вмотивованості засудженої особи до позитивних змін свого життя, участі у програмах та заходах, які спрямовані на вирішення її криміногенних потреб.

<p>2.12.1. Готовність до зміни способу життя (поведінки, переконань)</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>3 – особа не готова змінювати своє життя після звільнення, допускає порушення умов відбування покарань, не виконує заходи індивідуального плану соціально-виховної роботи</p> <p>2 – бажає змінити своє життя, але за поведінкою особи чи з інших джерел інформації зрозуміло, що це не відповідає дійсності</p> <p>1 – бажає змінити своє життя, про те це бажання має поодинокий та не системний характер</p> <p>0 – бере активну участь у програмах/заходах, не допускає порушень, має бажання змінити своє життя та підтверджує це активними вчинками</p> <p><i>Зазначте в коментарях, що є причиною невиконання індивідуальної програми соціально-виховної та психологічної роботи, через що відбуваються негативні зміни в мотивації засудженої особи, чи бере вона активну участь у складанні та виконанні індивідуальної програми соціально-виховної та психологічної роботи, чи бере участь у програмах та заходах.</i></p>
<p>2.12.2. Участь у програмах диференційованого виховного впливу, інших наявних в установі програмах та заходах</p>	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – не бере участі у програмах, заходах/ має негативне ставлення до участі в програмах</p> <p>1 – стверджує, що має бажання брати участь у програмах/</p>

соціально-виховного характеру	<p>заходах, але за поведінкою особи чи з інших джерел інформації зрозуміло, що це не відповідає дійсності, або, відвідуючи заходи програми, не бере активної участі в діяльності групи/ відвідує несистемно</p> <p>0 – бере активну участь у програмах</p> <p><i>Зазначте в коментарях, з якої причини засуджена особа не бере участь програмах та заходах, чи проявляє активну участь під час проведення заходів та програм.</i></p>
2.12.3. Неусвідомлює, що саме необхідно змінити	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – не усвідомлює, що саме необхідно змінювати / байдуже ставиться до свого майбутнього</p> <p>1 – усвідомлює, що саме потребує змін, але при цьому нічого не робить</p> <p>0 – усвідомлює, що саме треба змінювати, бере участь в реалізації індивідуального плану соціально-виховної роботи</p> <p><i>Зазначте в коментарях рівень вмотивованості засудженого до позитивних змін свого життя та чи підкріплюються відповідні рівні зміни поведінки («готовність до змін» – «підтримка змін») активними діями.</i></p>
2.12.4. Наявність позитивних планів на майбутнє	<p>Зазначте бал, який відповідає ситуації засудженої особи:</p> <p>2 – немає позитивних планів на майбутнє</p> <p>1 – має позитивні плани на майбутнє, але не розуміє яким чином їх втілити</p> <p>0 – позитивні плани на майбутнє є, активно їх впроваджує в своєму житті, має позитивні результати реалізації планів</p> <p><i>Зазначте в коментарях, які плани має засуджена особа після звільнення, які дії вчинила/вчиняє, щоб досягти мети, наскільки усвідомлює труднощі, з якими стикнеться після звільнення.</i></p>

У підсумку зазначається сума балів за цим фактором та співвідноситься з тим рівнем криміногенної потреби (низький, середній, високий), який відповідає сумі балів.

Для підбиття підсумків оцінки динамічних факторів, необхідно у таблиці зазначити обрані бали індикаторів та визначити суму отриманих балів, що буде визначати рівень впливу динамічних факторів ризику на протиправну поведінку. Також цей рівень зазначається у Розділі III.

Розділ III. «Підсумки»

У цьому розділі визначається загальний рівень впливу статичних та динамічних факторів на ймовірність вчинення засудженою особою кримінальних правопорушень, шляхом сумування оцінок статичних та динамічних факторів ризику. Відповідно до отриманого результату сумування, виноситься рішення стосовно рівня ймовірності вчинення нових кримінальних правопорушень та рівня інтенсивності роботи із цією особою та інтенсивності залучення її до програм та заходів.

Розділ IV. «Ризик шкоди життю та здоров'ю»

Під ризиком шкоди життю та здоров'ю розуміють ризик небезпечних дій, що становлять загрозу для життя, безпеку фізичної та психічної травми, після якої відновлення може бути важким або неможливим.

Зверніть увагу! Розділ може оцінюватися повторно у разі встановлення нових обставин під час перебування в установі, що мають значення для оцінки ризику шкоди життю і здоров'ю.

<p>4.1.1. Чи засуджувалася особа за насильницькі злочини?</p>	<p><i>Якщо «так», зазначте характер учинених раніше насильницьких дій (фізичний, сексуальний, та/або вчинений під психічним примусом). До якого покарання був засуджений за цим фактом.</i></p>
<p>4.1.2. Якщо засуджена особа раніше не притягувалася до кримінальної відповідальності за насильницькі злочини, чи є будь-які інші підстави вважати, що вона може вчинити насильницькі дії?</p>	<p><i>Якщо «так», зазначте характер учинених раніше або ймовірність вчинення насильницьких дій (фізичний, сексуальний, та/або вчинений під психічним примусом) та обов'язково зазначити джерело цієї інформації. Цей пункт також відмічається, якщо засуджений брав участь в АТО (ООС).</i></p> <p><i>Зверніть увагу, якщо відсутня інформація щодо притягнення засудженого до відповідальності або щодо ймовірності вчинення насильницьких дій, то пункт 4.2. не заповнюється.</i></p> <p><i>А також, якщо був відмічений пункт 4.1., необхідно впевнитися, що зв'язок з рівнем шкоди був зазначений в Розділі II «Динамічні фактори»</i></p>
<p>4.2. Ризик шкоди щодо окремих категорій</p>	
<p>4.2.1. Вказуються категорії, щодо яких можуть бути вчинені насильницькі дії</p>	<p><i>Зазначте до якої саме із зазначених категорій було вчинено або ймовірно можуть бути вчинені насильницькі дії (оберіть необхідну категорію)</i></p> <p><i>діти – існує ризик насильницької поведінки, емоційної небезпеки стосовно неповнолітніх та/або малолітніх осіб (ут.ч. власних дітей);</i></p> <p><i>окремі дорослі особи – існує ризик вчинення насильницьких дій стосовно конкретної особи, наприклад, попередньої жертви, партнера/партнерки, членів сім'ї,</i></p>

	<p>певної особи, щодо якої засуджена особа тримає образу або яка спонукає засуджену особу до вчинення насильницьких дій відносно неї за певними ознаками (расовими, віковими, соціальними, професійними та ін.);</p> <p>партнер/партнерка - існує ризик вчинення насильницьких дій стосовно партнера/або партнерки</p> <p>партнер/партнерка (співмешканець(ка)) батьки та/або інші родичі</p> <p>персонал – існує ризик вчинення насильницьких дій стосовно працівників установ виконання покарань або пробації інших відомств, органів чи установ, які перебували, перебувають або можуть перебувати у контакті з засудженою особою;</p> <p>інші засуджені – існує ризик вчинення насильницьких дій стосовно інших ув'язнених, які утримуються разом із засудженою особою або відбувають покарання разом із нею;</p> <p>засуджена особа – існує ризик, що вона навмисно якимось чином зашкодить сама собі або вчинить самогубство;</p> <p>тварини – особа виявляє дії жорстокого поводження з тваринами.</p>
<p>4.2.2 Вказується характер потенційних насильницьких дій відносно кожної із визначених Вами категорій</p>	<p><i>Зазначте, який саме характер насильницьких дій було вчинено або ймовірність вчинення якого характеру насильницьких дій можливо щодо кожної позначеної категорії (фізичний, сексуальний, та/або вчинений під психічним примусом).</i></p>
<p>4.2.3. Описуються обставини, які можуть спонукати особу до вчинення насильницьких дій</p>	<p><i>Опишіть обставини, які можуть призвести до вчинення насильницьких дій. Наприклад: у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, коли співрозмовник висловлює протилежну думку тощо.</i></p>
<p>4.2.4. Із перелічених вище обставин вказуються ті, що можуть призвести до раптового прояву насильства</p>	<p><i>Зверніть увагу, що це можуть бути описані вище обставини, але у поєднанні одна з іншою. Наприклад: перебуваючи у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, агресивно реагує на висловлення критики на свою адресу тощо.</i></p>
<p>4.2.5. Описуються обставини, що можуть стримувати вчинення особою насильницьких дій</p>	<p><i>Опишіть обставини або осіб, за яких засуджена особа стримується від проявів агресивної поведінки (наприклад, перед співробітниками УВП, бо має страх отримати стягнення).</i></p>

Ризик шкоди життю та здоров'ю оцінюється як:	
Високий	Існує ймовірність насильницьких дій, спрямованих на вбивство або завдання ушкоджень, небезпечних для життя
Середній	Існує ймовірність насильницьких дій, спрямованих на завдання фізичного болю або фізичного чи морального страждання, приниження людської гідності, сексуальне насильство (у тому числі вчинення корисливих злочинів із застосуванням або погрозою застосування насильницьких дій)
Низький	Відсутні підстави вважати ймовірними насильницькі дії

Оцінка рівня ймовірної небезпеки для суспільства (у тому числі для окремих осіб)

Оцінка рівня ймовірної небезпеки для суспільства (у тому числі для окремих осіб) визначається за допомогою відповідної Матриці шляхом зіставлення рівнів визначених під час оцінки ризиків шкоди життю та здоров'ю та ризику вчинення повторного кримінального правопорушення.

Матриця визначення рівня ймовірної небезпеки для суспільства				
РИЗИК ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю	високий	Високий	Високий	Дуже високий
	середній	Середній	Середній	Високий
	низький	Низький	Середній	Середній
		низький	середній	високий
РИЗИК ВЧИНЕННЯ ПОВТОРНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ				

Для цього на вертикальній шкалі матриці обирається визначений рівень ризику шкоди (низький, середній або високий), на горизонтальній – визначений рівень ризику вчинення повторного кримінального правопорушення (низький, середній або високий).

У секторі, розміщеному на перехресті обраних на шкалах матриці показників ризиків, міститься відповідний рівень ймовірної небезпеки для суспільства, у тому числі для окремих осіб, що має значення «низький», «середній», «високий» або «дуже високий».

У відповідній клітинці показника рівня ймовірної небезпеки для суспільства, у тому числі для окремих осіб, робиться відмітка.

Як і у випадку з ризиком повторності правопорушень, подальша стратегія роботи з засудженою особою, повинна розглядатися через призму якісного опису рівнів ризику небезпеки для суспільства, у тому числі для окремих осіб.